

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра організації видавничої справи, поліграфії та книгорозповсюдження

**ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних робіт
з кредитного модуля

для студентів освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності “Менеджмент”

Київ
ВПІ КПІ ім. Ігоря Сікорського
2016

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з кредитного модуля «Економічний аналіз видавничо-поліграфічних організацій» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 6.030601 «Менеджмент» / Уклад. А. В. Кваско. - К.: ВПІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. – 54с.

*Гриф надано Вченою радою Видавничо-поліграфічного інституту
КПІ ім. Ігоря Сікорського
(Протокол № 4 від 30.11.2016 р.)*

Навчальне видання
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Методичні вказівки
до виконання практичних робіт
з кредитного модуля
для студентів освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності “Менеджмент”

Укладач: Кваско Алла Володимирівна, к.е.н., доцент
Відповідальний редактор: Ганжуров Юрій Семенович, д.політ.н., проф.
Рецензент: Зеленська Марина Олександрівна, к.е.н.

За редакцією укладача

Вступ

Розвиток в Україні ринкових відносин ставить нові вимоги до управління суб'єктами підприємницької діяльності видавничо-поліграфічного комплексу. Забезпечення ефективного функціонування підприємств потребує економічно грамотного управління їх діяльністю, яке багато в чому визначається умінням її аналізувати.

Функціонування підприємства пов'язане зі змінами як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, що обумовлює необхідність розробки нових підходів до визначення цільової функції його діяльності, обґрунтування економічних передумов досягнення оптимальних розмірів прибутку, який забезпечує конкурентоздатність підприємства на ринку і визначає перспективи його розвитку. Досягти цього можна шляхом глибокого аналізу як господарської діяльності, так і стану оточуючого економічного і соціального середовища. Саме тому дисципліна “Економічний аналіз ВПО” посідає чинне місце у підготовці бакалаврів за спеціальністю “Менеджмент”.

Предметом курсу є показники та результати господарської діяльності видавничо-поліграфічних організацій, а також причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, що виникають у процесі господарської діяльності, які є головними, визначальними для вивчення і досягнення поставленої конкретної мети аналізу.

«Економічний аналіз видавничо-поліграфічних організацій» сприяє отриманню студентами теоретичних знань і практичних навичок аналізу діяльності підприємств галузі, виявленню та обчисленню невикористаних резервів, поліпшенню управління, зміцненню ринкових засад і зростанню ефективності роботи. Тому важливою частиною курсу є практичні заняття, на яких студенти закріплюють знання, отримані в теоретичному курсі, і тим самим знаходять їм практичне застосування.

Економічний аналіз видавничо-поліграфічних організацій пов'язаний з рядом ринкових дисциплін, а його викладання спирається на фундаментальні та

професійно-орієнтовані економічні дисципліни: економічну теорію, макро- і мікроекономіку, основи статистики, економіку видавничо-поліграфічних організацій, бухгалтерський облік та аудит, маркетинг, загальноосвітні та фундаментальні дисципліни: філософію, соціологію. Передбачає володіння основами інформатики та математичного аналізу. "Економічний аналіз ВПО" забезпечує викладання кредитних модулів «Адміністративний менеджмент», «Операційний менеджмент», «Антикризове управління підприємством», «Фінанси підприємств».

1. МЕТА І ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою кредитного модуля "Економічний аналіз ВПО" є формування у студентів здатностей щодо визначення та дослідження результатів господарської діяльності видавничо-поліграфічних організацій; оцінювання рівня діяльності підприємств, доцільності використання ресурсів, рівня ефективності їх рівня; прийняття управлінських рішень на основі результатів економічного аналізу.

Основні завдання циклу практичних занять відповідають тематиці, що передбачена навчальною програмою дисципліни. **Метою практичних занять** є застосування на практиці лекційного і самостійно опрацьованого матеріалу, що забезпечує такі результати навчання як знання, уміння та досвід.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання: роль, завдання та основні засади організації економічного аналізу господарської діяльності ВПО; основні види економічного аналізу; теоретичні основи аналізу діяльності організацій в масштабі окремої видавничо-поліграфічної організації (об'єднання); методики комплексного оцінювання показників та їх прогнозування

уміння: застосовувати методологічний інструментарій економічного аналізу; обирати та застосовувати способи обробки економічної інформації в аналізі; вміти

виявляти слабкі місця підприємств та розробляти заходи щодо їх усунення; визначати вплив позитивних і негативних чинників та оцінювати резерви підвищення ефективності роботи підприємства (організації)

досвід: володіння методами економічного аналізу.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ

Для вивчення кредитного модуля “Економічний аналіз ВПО” встановлений нормативний час 120 годин, що відповідає чотирьом кредитним модулям, з яких 36 годин відведено для практичних занять (табл.1).

Таблиця 2.1

Розподіл навчального часу за темами

Назва розділів, тем	Розподіл часу за видами занять			
	Всього	Лекції	Практичні	Самостійна робота студентів
1	2	3	4	5
Розділ 1. Теорія економічного аналізу	40	18	15	7
Тема 1. Зміст, завдання, категорії економічного аналізу.	2	2		
Тема 2. Інформаційне забезпечення економічного аналізу	4	2	1	1
Тема 3. Методи обробки економічної інформації.	5	2	2	1
Тема 4. Методи виміру впливу факторів у детермінованому аналізі	9	2	6	1
Тема 5. Використання економіко-математичних методів в економічному аналізі.	10	4	4	2
Тема 6. Класифікація видів економічного аналізу	3	2		1
Тема 7. Методика проведення маржинального аналізу та сфери його застосування.	5	2	2	1
Тема 8. Методика проведення функціонально-вартісного аналізу.	2	2		
Розділ 2. Аналіз господарської діяльності підприємств	44	18	19	7
Тема 1. Аналіз виробництва і реалізації продукції.	7	2	4	1
Тема 2. Аналіз конкурентоспроможності продукції і підприємства.	5	2	2	1
Тема 3. Аналіз використання персоналу і коштів на оплату праці.	5	2	2	1

1	2	3	4	5
Тема 4. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва та ефективності використання основних засобів.	7	4	2	1
Тема 5. Аналіз собівартості продукції та ефективності використання матеріальних ресурсів.	5	2	2	1
Тема 6. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств і видавництв.	5	2	2	1
Тема 7. Аналіз фінансового стану видавничо-поліграфічних організацій.	7	2	4	1
Тема 8. Особливості організації та проведення економічного аналізу у видавництвах.	3	2	1	
<i>Модульна контрольна робота</i>	<i>6</i>		<i>2</i>	<i>4</i>
<i>Екзамен</i>	<i>30</i>			<i>30</i>
Всього годин	120	36	36	48

На практичні заняття виносяться питання, перш за все методичні, які потребують обговорення та поглибленого вивчення їх змісту.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

3.1. Змістовний модуль 1 «Теорія економічного аналізу».

3.1.1. Методичні основи економічного аналізу

Залежно від класифікації методів економічного аналізу та ступеня їх складності практичні завдання можуть виконуватись з використанням комп'ютерної техніки та без неї. Завдання, для яких використання комп'ютерної техніки є обов'язковим, мають позначення ПК. Всі практичні завдання можна поділити на декілька розділів.

3.1.1.1. Використання методів порівняння, групування, відносних і середніх величин.

Порівняння – це найбільш ранній і найбільш розповсюджений спосіб аналізу, який починається зі співвідношення явищ. Існує декілька форм порівняння:

- 1) співставлення планових і фактичних показників для оцінки ступеня виконання плану;

- 2) співставлення фактичних показників з нормативними;
- 3) порівняння фактичного рівня показників з їх рівнем за минулі періоди;
- 4) порівняння фактичного рівня показників з їх середнім рівнем;
- 5) порівняння фактичного рівня показників з їх найкращим рівнем.

Основною умовою використання цього способу є порівнянність показників і явищ, що досліджуються.

Групування дозволяє вивчити ті або інші економічні явища в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, виявити закономірності і тенденції, що їм властиві. В залежності від завдань аналізу використовуються типологічні, структурні і аналітичні групування.

Відносні показники відображають співвідношення величини досліджуваного явища (показника) з величиною іншого явища або того ж самого, але взятого за інший час чи по іншому об'єкту. Вони отримуються в результаті ділення однієї величини на іншу, яка приймається за базу для порівняння. Відносні величини подаються у вигляді коефіцієнтів (якщо база приймається за 1) або відсотків (якщо база приймається за 100). В економічному аналізі використовуються різні види відносних величин: планового завдання, виконання плану, динаміки, структури, інтенсивності, координації.

Для характеристики зміни показників за визначений проміжок часу використовують відносні показники динаміки. Відношення величини показника поточного періоду до його рівня у попередньому періоді називають відносною величиною динаміки.

Показник структури – це питома вага частини елемента сукупності у її загальній величині.

Відносні величини інтенсивності показують ступінь поширення конкретного явища у досліджуваному середовищі (наприклад, випуск продукції на 1 кв.м виробничої площі).

Не менш важливе значення в процесі аналізу мають і середні величини. Їх аналітична сила полягає в узагальненні відповідної сукупності типових,

однорідних показників, явищ, процесів. Вони дозволяють переходити від одиничного до загального, від випадкового до закономірного. В економічному аналізі використовуються різні типи середніх величин: середню арифметичну (просту і зважену), середню гармонійну (просту і зважену), середню геометричну, середню хронологічну, середню квадратичну тощо.

3.1.1.2. Використання методів детермінованого факторного аналізу.

Найбільш розповсюдженими методами факторного аналізу є: індексний, метод елімінування, ланцюгових підстановок, абсолютних, відносних і відсоткових різниць, інтегральний.

Індексний метод засновано на відносних показниках, що виражають відношення фактичного рівня показника у звітному періоді до його рівня у базовому періоді (або за планом). За допомогою агрегатних індексів можна виявити вплив різних факторів на зміну рівня результативних показників в мультиплікативних і кратних моделях

Метод ланцюгових підстановок, як один із способів елімінування, використовується тільки тоді, коли залежність між досліджуваними явищами має суворо функціональний характер, однак придатний для всіх типів детермінованих факторних моделей. Даний метод полягає в послідовній заміні планової (базової) величини кожного факторного показника фактичною, припускаючи, що інші факторні показники не змінюються.

Ступінь впливу того чи іншого факторного показника визначається послідовним відніманням з другого розрахункового рядка перший, з третього – другий і т.д.

Так для моделі типу $f = xuz$ схема розрахунку впливу факторів на результативний показник матиме вигляд:

$$\begin{cases} \Delta f_1 = x_1 \cdot y_0 \cdot z_0 - x_0 \cdot y_0 \cdot z_0 \\ \Delta f_2 = x_1 \cdot y_1 \cdot z_0 - x_1 \cdot y_0 \cdot z_0 \\ \Delta f_3 = x_1 \cdot y_1 \cdot z_1 - x_1 \cdot y_1 \cdot z_0 \end{cases}$$

Використовуючи метод ланцюгових підстановок слід дотримуватись такої послідовності: в першу чергу враховується зміна кількісних факторних показників, а потім якісних.

Спосіб абсолютних різниць є одною з модифікацій елімінування, однак застосовується тільки в мультиплікативних і мультиплікативно-адитивних моделях. Розрахунок величини впливу фактору будується на послідовній заміні базових значень факторних показників на їх відхилення, а потім на фактичний рівень цих показників. Так для моделі типу $f = xyz$ схема розрахунку впливу факторів матиме вигляд:

$$\Delta f_1 = \Delta x \cdot y_0 \cdot z_0 \qquad \Delta f_2 = x_1 \cdot \Delta y \cdot z_0 \qquad \Delta f_3 = x_1 \cdot y_1 \cdot \Delta z$$

Для мультиплікативно-адитивної моделі типу $f = x(y - z)$ вплив факторів визначається таким чином:

$$\Delta f_1 = \Delta x(y_0 - z_0) \qquad \Delta f_2 = x_1 \cdot \Delta y \qquad \Delta f_3 = x_1(-\Delta z)$$

Даний метод аналізу дає такі самі результати, що і метод ланцюгових підстановок.

Спосіб відносних різниць використовується для визначення впливу факторів в мультиплікативних моделях. Схема розрахунку для мультиплікативної моделі $f = xyz$ матиме вигляд:

$$\Delta f_1 = f_0 \frac{x_1 - x_0}{x_0} \qquad \Delta f_2 = (f_0 + \Delta f_1) \frac{y_1 - y_0}{y_0} \qquad \Delta f_3 = (f_0 + \Delta f_1 + \Delta f_2) \frac{z_1 - z_0}{z_0}$$

Різновидом способу відносних різниць є прийом відсоткових різниць.

Елімінування, як спосіб детермінованого аналізу, має один суттєвий недолік: при його використанні виходять з того, що фактори змінюють незалежно один від одного. Однак це не так, оскільки від взаємодії факторних показників утворюється додатковий приріст результативного показника, який додається, як правило, останньому. Цей недолік можна подолати завдяки використанню інтегрального методу, який дає більш точні результати розрахунку впливу факторів.

Інтегральний метод може використовуватись для мультиплікативних, кратних і змішаних моделей. Схеми розрахунку для різних типів моделей матимуть вигляд:

$$1) f = xy$$

$$\left[\begin{array}{l} \Delta f_1 = \Delta x y_0 + \frac{1}{2} \Delta x \Delta y \\ \Delta f_2 = \Delta y x_0 + \frac{1}{2} \Delta x \Delta y \end{array} \right.$$

$$2) f = xyz$$

$$\left[\begin{array}{l} \Delta f_1 = \frac{1}{2} \Delta x (y_0 z_1 + y_1 z_0) + \frac{1}{3} \Delta x \Delta y \Delta z \\ \Delta f_2 = \frac{1}{2} \Delta y (x_0 z_1 + x_1 z_0) + \frac{1}{3} \Delta x \Delta y \Delta z \\ \Delta f_3 = \frac{1}{2} \Delta z (x_0 y_1 + x_1 y_0) + \frac{1}{3} \Delta x \Delta y \Delta z \end{array} \right.$$

$$3) f = \frac{x}{y}$$

$$\left[\begin{array}{l} \Delta f_1 = \frac{\Delta x}{\Delta y} \ln \left| \frac{y_1}{y_0} \right| \\ \Delta f_2 = \Delta f - \Delta f_1 \end{array} \right.$$

$$4) f = \frac{x}{y+z}$$

$$\left[\begin{array}{l} \Delta f_1 = \frac{\Delta x}{\Delta y + \Delta z} \ln \left| \frac{y_1 + z_1}{y_0 + z_0} \right| \\ \Delta f_2 = \frac{\Delta f - \Delta f_1}{\Delta y + \Delta z} \Delta y \\ \Delta f_3 = \frac{\Delta f - \Delta f_1}{\Delta y + \Delta z} \Delta z \end{array} \right.$$

В інтегральному методі додатковий приріст результативного показника, що утворюється від взаємодії факторних показників, порівну розподіляється між всіма факторами.

Спосіб логарифмування в цьому плані має перевагу, оскільки цей приріст розподіляється пропорційно впливу кожного з факторних показників, однак використовувати цей метод можна тільки для мультиплікативних моделей. Схема розрахунку впливу факторів для моделі $f = xyz$ така:

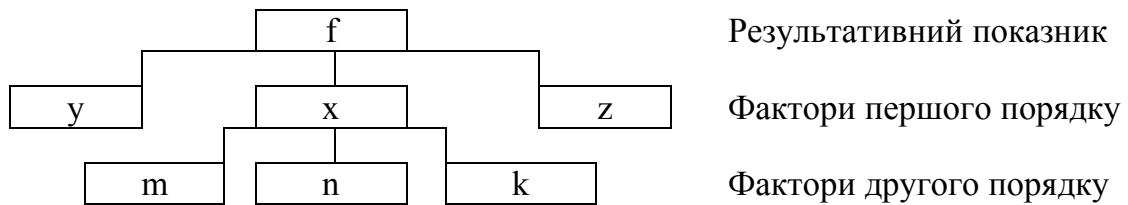
$$\Delta f_1 = \Delta f \frac{\lg I_x}{\lg I_f} \quad \Delta f_2 = \Delta f \frac{\lg I_y}{\lg I_f} \quad \Delta f_3 = \Delta f \frac{\lg I_z}{\lg I_f}$$

де I_f, I_x, I_y, I_z – індекси відповідних показників.

Для визначення впливу факторів в адитивних моделях типу $f = \sum x_i$ і кратно-адитивних типу $f = x / \sum y_i$ можна використовувати спосіб пропорційного ділення.

Величина впливу фактора визначається як добуток двох складових, перша з яких відповідає відношенню абсолютного приросту результативного показника до суми абсолютних приростів факторних показників, а друга – абсолютному приросту факторного показника, вплив якого і розраховується.

Для змішаних моделей характерний такий взаємозв'язок факторів:

Даний спосіб можна використовувати, якщо відомі такі величини: Δf_x , Δx_m , Δx_n , Δx_k , де $\Delta x = \Delta x_m + \Delta x_n + \Delta x_k$. Тоді, схема розрахунку впливу факторів матиме вигляд:

$$\Delta f_m = \frac{\Delta f_x}{\Delta x} \cdot \Delta x_m \qquad \Delta f_n = \frac{\Delta f_x}{\Delta x} \cdot \Delta x_n \qquad \Delta f_k = \frac{\Delta f_x}{\Delta x} \cdot \Delta x_k$$

Для завдань такого типу можна використовувати і спосіб часткової участі. Його відмінність від попереднього способу полягає в тому, що спочатку визначається частка кожного фактора в загальній сумі їх приростів, яка потім множиться на приріст результативного показника.

3.1.1.3. Використання економіко-математичних методів в економічному аналізі.

Для визначення тісноти зв'язку між показниками, що не знаходяться у функціональній залежності, та величини впливу окремих факторів використовують методи кореляції.

Залежність показника, що вивчається, від одного фактору в найпростішому виді можна представити як лінійне рівняння: $y = a + bx$

Розмір впливу фактора на результат оцінюється за рівнем параметру “b” (коефіцієнт регресії), який показує на скільки одиниць змінюється господарський результат при зміні величини фактору на одиницю.

Для визначення параметрів “а” і “b” розв’язують наступну систему рівнянь:

$$\begin{cases} \Sigma y = an + b\Sigma x \\ \Sigma yx = a\Sigma x + b\Sigma x^2 \end{cases}$$

Рівняння прямої описує залежність, коли при збільшенні або зменшенні факторного показника на визначену величину результативний показник змінюється рівномірно в напрямі збільшення або зменшення.

За таким же принципом вирішується рівняння зв’язку при непрямолінійній залежності. Якщо збільшення факторного показника викликає ріст результативного показника до визначеного рівня, а потім його зменшення, - така залежність описується рівнянням параболи другого порядку $y = a + bx + cx^2$. Для визначення параметрів a, b, c розв’язується система з трьох рівнянь:

$$\begin{cases} \Sigma y = an + b\Sigma x + c\Sigma x^2 \\ \Sigma yx = a\Sigma x + b\Sigma x^2 + c\Sigma x^3 \\ \Sigma yx^2 = a\Sigma x^2 + b\Sigma x^3 + c\Sigma x^4 \end{cases}$$

Залежність, коли при збільшенні факторного показника значення результативного показника збільшується до визначеного рівня, а потім приріст знижується, описується рівнянням гіперболи $y = a + \frac{b}{x}$. Для визначення параметрів a і b необхідно розв’язати систему з двох рівнянь:

$$\begin{cases} \Sigma y = an + b\Sigma \frac{1}{x} \\ \Sigma(y \frac{1}{x}) = a\Sigma \frac{1}{x} + b\Sigma(\frac{1}{x})^2 \end{cases}$$

Тіснота зв’язку вимірюється за допомогою коефіцієнту кореляції для прямолінійної залежності і кореляційного відношення для непрямолінійної залежності. Коефіцієнт кореляції розраховується за формулою:

$$R = \frac{n\Sigma xy - \Sigma x \Sigma y}{\sqrt{n\Sigma x^2 - (\Sigma x)^2} \cdot \sqrt{n\Sigma y^2 - (\Sigma y)^2}},$$

де n – кількість спостережень; y, x – результативний і факторний показник.

Кореляційне відношення має вигляд:

$$\eta = \sqrt{\frac{\sigma_y^2 - \sigma_{y_x}^2}{\sigma_y^2}}, \quad \text{де} \quad \sigma_y^2 = \frac{\sum (y - \bar{y})^2}{n} \quad \sigma_{y_x}^2 = \frac{\sum (y - y_x)^2}{n}$$

Для визначення тенденції зміни показників та прогнозування їх рівня використовується метод трендів. Залежність досліджуваних показників можна представити у вигляді рівняння: $y = a + bt$

Для визначення параметрів “а” і “b” розв’язують таку систему рівнянь:

$$\begin{cases} an = \Sigma y \\ b \Sigma t^2 = \Sigma ty \end{cases}$$

Якщо кількість значень фактору є непарною, середина ряду значень “t” дорівнює нулю {..., -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, ...}, якщо ж парною – “t” приймає значення {..., -5, -3, -1, 1, 3, 5, ...}.

Для аналізу часових рядів, де прослідковується сезонні зміни рівня показника, і прогнозування його значення використовують також метод середнього ковзного. Даний метод передбачає визначення періодного і центрованого ковзного середнього та сезонних індексів. Процес прогнозування рівня показника за даним методом включає шість аналітичних процедур:

- 1) визначення ковзного середнього за декілька періодів (найчастіше за 4 періоди – поквартальні значення за декілька років);
- 2) визначення центрованого ковзного середнього;
- 3) розрахунок сезонних індексів шляхом ділення фактичних значень показника на центроване ковзне середнє за той же період;
- 4) упорядкування сезонних індексів та визначення середнього за укрупнений період (якщо вихідними даними були квартальні значення показника, то і середній сезонний індекс визначається для кожного кварталу);
- 5) нормалізація середніх сезонних індексів шляхом коригування для

забезпечення такої умови: $\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n I_{сер j} = 1;$

б) прогнозування значення показника за період шляхом множення найостаннішого центрованого ковзного середнього за квартал та його скоригованого середнього сезонного індексу.

До математичних методів також відносяться методи детермінованої комплексної оцінки (методи сум, відстаней, суми місць), які дозволяють проранжувати об'єкти дослідження за рівнем основних показників.

За методом сум інтегральний показник комплексної оцінки отримується сумуванням фактичних значень або розраховується для кожного виробничого об'єкту за формулою:

$$K_j = \sum_{i=1}^n \frac{X_{ij\phi}}{X_{ij\sigma}},$$

де $X_{ij\phi}, X_{ij\sigma}$ - фактичне і базове значення i -го показника на j -тому виробничому об'єкті, $i = \overline{1, n}$; $j = \overline{1, m}$

Обов'язкова умова правильної оцінки інтегрованих показників – їх односпрямованість.

Ранжування господарських об'єктів за методом сум передбачає їх розташування у порядку зменшення інтегрального показника комплексної оцінки.

Основою методу відстаней є облік наближеності об'єктів по порівняльних показниках до об'єкту-еталону. Розрахунок комплексної оцінки проводиться за формулою еквівалентної відстані від точки еталону до конкретних значень показників об'єктів. Перед конкретними розрахунками, коли елементами відстаней є неспіввимірні одиниці показників, проводиться нормування шляхом ділення значень показників X_{ij} на значення показника-еталонного об'єкту.

$$K_j = \sum_{i=1}^n \left(1 - \frac{I_{ij}^{\phi}}{I_{ij}^{em}}\right)^2$$

де $I_{ij}^{\phi}, I_{ij}^{em}$ - фактичні і еталонні значення індексів досліджуваних i -тих показників для j -того виробничого об'єкту, $i = \overline{1, n}$; $j = \overline{1, m}$

Упорядковуючи значення оцінки K_j за зростанням отримуємо комплексне ранжування господарських об'єктів, причому найменш віддалений від точки еталону об'єкт отримує найвищу оцінку (перше місце). Одним з підтверджень вірних розрахунків може бути співпадання рангів об'єктів за обома методами (співпадання об'єктів першого і останнього рангів є обов'язковим).

Метод суми місць полягає у попередньому розподілі кожного показника досліджуваних об'єктів за місцями серед інших однойменних показників з наступним їх додаванням для визначенням кращих об'єктів та ранжуванням визначеної суми місць. Критерій оцінки найкращого об'єкта – мінімальна сума місць, бо чим менша сума місць, тим кращі результати роботи.

Проблему вибору найкращої стратегії за відсутності інформації про ситуацію на ринку можна вирішити за допомогою теорії ігор. Для цього можна використати чотири критерії:

1) максимінний критерій Вальда $F^+ = \max_i \min_j P_{ij}$,

де i – індекс стратегії фірми; j – індекс стану ринку; P_{ij} - прибуток від реалізації стратегії X_i при стані ринку S_j

Для застосування цього критерію будується таблиця виграшів (прибутків), де по горизонталі вказуються ситуації на ринку, а по вертикалі – стратегії фірми. В кожній стратегії обирають мінімальне значення прибутку, а з них вже максимальне, що й відповідатиме найкращій стратегії.

2) критерій Севіджа $F^- = \min_i \max_j Z_{ij}$,

де Z_{ij} - ризик при реалізації стратегії X_i при стані ринку S_j

В даному випадку будують таблицю ризиків припускаючи, що при настанні ситуації S_1 найкращою буде стратегія X_1 , при ситуації S_2 - стратегія X_2 і т.д. Різниця між максимальним прибутком при кожному стані ринку і результатом реалізації інших стратегій при тій же ситуації на ринку і є величиною ризику (збитку). Оптимальною буде та стратегія, при якій ризик, максимальний при

різних варіантах стану ринку, буде мінімальним. В таблиці ризиків обирається по кожній стратегії максимальне значення збитків, а з них – мінімальне, яке і буде відповідати найкращій стратегії.

$$3) \text{ критерій Лапласа } F^+ = \max_i \left[\frac{1}{m} \cdot \sum_{j=1}^m P_{ij} \right],$$

де $\frac{1}{m}$ - ймовірність стану ринку S_j , ($j = \overline{1, m}$)

За цим критерієм вважають, що будь-який стан ринку не має більшої ймовірності ніж інший. Тому оптимальною буде стратегія з максимальним середнім значенням прибутку.

$$4) \text{ критерій Гурвіца } F^+ = \max_i \left[\lambda \cdot \min_j P_{ij} + (1 - \lambda) \cdot \max_j P_{ij} \right] = \max_i U_i,$$

де λ – показник песимізму-оптимізму (або ступінь оптимізму), який знаходиться в межах від нуля до одиниці; U_i - прибуток по кожній стратегії, визначений з врахуванням показника песимізму-оптимізму.

При $\lambda=0,5$ вважається, що середовище у рівній мірі є як антагоністичним, так і максимально сприятливим для цілей управління. Найкращою вважається стратегія з найбільшою величиною прибутку U_i .

3.1.2. Завдання для практичних робіт.

Завдання 1

Визначте відносні величини виконання плану по випуску продукції окремими виробничими підрозділами підприємства (для табл. 3.1.1.1 та 3.1.1.2 планові показники звітного періоду відповідають їх фактичному рівню у попередньому періоді) на основі таких даних:

Таблиця 3.1.1.1

Виробничий підрозділ (цех)	Одиниця виміру	Варіант 1		Варіант 2	
		Попередній період	Звітний період	Попередній період	Звітний період
Високого друку	1000пр.	35400	33000	45000	43000
Офсетного друку	фарб.-відб.	28200	29000	19800	22300
Флексографського друку		15100	17200	16300	12800

Таблиця 3.1.1.2

Виробничий підрозділ (цех)	Одиниця виміру	Варіант 1		Варіант 2	
		Попередній період	Звітний період	Попередній період	Звітний період
Високого друку	1000 прив арк.-відб.	17000	16100	22500	20300
Офсетного друку		7100	7900	5000	4800
Флексографського друку		7300	8000	6300	6600
Глибокого друку		3050	3120	1030	2140

Таблиця 3.1.1.3

Виробничий підрозділ (цех)	Одиниця виміру	Попередній період		Звітний період	
		план	факт	план	факт
Високого друку	1000пр.	35000	33000	34000	35500
Офсетного друку	фарб.-відб.	28000	29200	30000	31450
Глибокого друку		12000	11640	12000	12030

Завдання 2

Визначте відносні показники динаміки товарної продукції:

Таблиця 3.1.2.1

Період (рік)	Товарна продукція, тис. грн.		
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
2012	5700	7200	10200
2013	6300	7500	9850
2014	6450	7700	9640
2015	6400	8120	9930

Таблиця 3.1.2.2

Період (рік)	Обсяг випуску продукції, тис. примірників		
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
2011	4620	5700	4900
2012	4400	5520	4970
2013	4000	5460	5050
2014	3900	5600	5500
2015	4100	4200	5380

Завдання 3

Визначте структуру витрат на виробництво продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.1.3

№ пп	Елементи витрат	Сума витрат, тис. грн.		
		Варіанти		
		1	2	3
1.	Матеріальні витрати	3024	2890,3	6542
2.	Витрати на оплату праці	880,5	860,7	1740,4
3.	Відрахування на соціальні заходи	330,2	322,8	652,6
4.	Амортизаційні відрахування	450,2	420,6	987,4
5.	Інші витрати	376,1	350,9	845,6
	Всього витрат	5061	4845,3	10768

Завдання 4

Визначте структуру кадрів підприємства і оцініть її зміну на основі даних таблиці:

Таблиця 3.1.4

Показники	Варіант 1		Варіант 2	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Чисельність працівників, чол.	245	248	177	177
В т.ч.				
1) ПВП	240	245	172	174
з них: а) робітники	202	205	140	143
б) службовці	38	40	32	31
в т.ч. керівники	10	11	8	9
спеціалісти	20	23	19	18
2) непромисловий персонал	5	3	5	3

Завдання 5

Визначте середній тираж одного видання, що випускається видавництвом, на основі таких даних:

Таблиця 3.1.8

Тираж, тис. прим.	від 1 до 5 тис.	від 5 до 9 тис.	від 9 до 13 тис.	від 13 до 17 тис.	від 17 до 21 тис.	Понад 21 тис.
Кількість назв	10	13	8	4	4	2

Завдання 6

Визначте середню місячну зарплату робітника бригади на основі даних таблиці:

Таблиця 3.1.6.1

Склад бригади друкарів (розряд робітників)	Місячна зарплата робітників у січні поточного року, грн.			
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4
I розряд	-	3150	3429	-
II розряд	3240	-	3942	3840
III розряд	4320	4545	-	4640
IV розряд	-	4881	-	-
V розряд	4974	-	5184	5560
VI розряд	5550	5760	5679	6350

Таблиця 3.1.6.2

Склад наскрізної бригади робітників		Місячна зарплата одного робітника, грн.		
		Варіанти		
розряд робітників	Кількість чол.	1	2	3
I розряд	2	3778	4314	3432
II розряд	4	4105	4920	4380
III розряд	3	4600	6840	4860
IV розряд	3	5104	7500	5400
V розряд	1	5722	8160	5760
VI розряд	1	6430	9480	6180

Завдання 7

Визначте середній розряд робітника офсетного цеху на основі таких даних:

Таблиця 3.1.7

Розряд робітника	Кількість робітників, чоловік			
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4
I	2	-	-	1
II	4	3	5	3
III	8	7	9	11
IV	14	15	14	15
V	10	12	11	12
VI	12	10	9	13

Завдання 8

Визначте середній відсоток виконання норм виробітку робітниками одного з цехів поліграфічного підприємства на основі таких даних:

Таблиця 3.1.8

Відсоток виконання норм виробітку, %	Кількість робітників, чол.		
	Варіанти		
	1	2	3
до 100	2	-	1
100-105	3	3	5
105-110	6	5	5
110-115	10	9	20
115-120	15	20	17
120-125	17	16	10
125-130	10	8	2
понад 130	3	2	-
Всього	66	63	60

Завдання 9

Визначте середній місячний залишок паперу на складі на основі таких даних:

Таблиця 3.1.9

На перше число місяця	Залишки паперу, кг		
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
2015 січень	550	700	900
лютий	570	600	800
березень	490	550	700
квітень	480	620	600
травень	500	800	720
червень	510	710	800
липень	490	600	850
серпень	480	520	780
вересень	470	630	700
жовтень	520	700	600
листопад	540	780	650
грудень	500	690	730
2016 січень	450	570	600

Завдання 10

За допомогою інтегрального методу та методу ланцюгових підстановок визначте вплив факторів на рентабельність виробництва на основі таких даних:

Таблиця 3.1.10

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Прибуток до оподаткування, тис. грн.	2114	2469	1535	1496
2.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	6237	6890	5980	5850
3.	Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.	4203	3980	3620	3140
4.	Рентабельність виробництва, %	20,25	22,71	15,99	16,64

Завдання 11

За допомогою методу абсолютних різниць визначте зміну товарної продукції під впливом 4-х факторів на основі таких даних:

Таблиця 3.1.11

№ п/п	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середньорічна чисельність робітників, чол.	160	150	170	175
2.	Середній годинний виробіток робітника, грн.	150	160	175	200
3.	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником за рік	245	250	245	242
4.	Тривалість робочого дня, годин	7,5	7,9	7,6	7,5
5.	Товарна продукція, тис. грн.	44100,0	47400,0	55394,5	63525,0

Завдання 12

Визначте вплив факторів на товарну продукцію інтегральним методом та методом логарифмування і поясніть наявність відмінності у величині їх впливу:

Таблиця 3.1.12.1

№ п/п	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Вартість основних засобів, тис. грн.	5250	5720	3750	3520
2.	Віддача основних засобів, грн.	2,9	2,85	1,8	2,0
3.	Товарна продукція, тис. грн.	15225	16302	6750	7040

Таблиця 3.1.12.2

№ п/п	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Продукція в натуральному вираженні, тис. прим.	3200	3050	2780	2820
2.	Ціна одиниці продукції, грн.	30,6	37,8	45	54
3.	Товарна продукція, тис. грн.	97920	115290	125100	152280

Завдання 13

Визначити вплив факторів на рентабельність продукції інтегральним методом на основі таких даних:

Таблиця 3.1.13

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Витрати на виробництво продукції, тис. грн.	1870,0	1920,0	3250,0	3600,0
2.	Прибуток від операційної діяльності, тис.грн.	374,0	451,2	1163,5	1260,0
3.	Рентабельність продукції, %	20,0	23,5	35,8	35,0

Завдання 14

Визначте вплив факторів на середню річну зарплату робітника трьома методами (інтегральним, логарифмування та абсолютних різниць) і поясніть наявність відмінності у величині їх впливу на основі таких даних:

Таблиця 3.1.14

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середня годинна зарплата робітника, грн.	38,8	42	41,6	51,2
2.	Кількість днів, відпрацьованих робітником	240	242	220	225
3.	Тривалість робочого дня, годин	7,6	7,8	8	7,8
4.	Середньорічна зарплата робітника, грн.	70771,2	79279,2	73216	89856

Завдання 15

Визначте вплив факторів на суму витрат на матеріали за допомогою методів ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць на основі даних, наведених в таблицях, та поясніть відсутність відмінностей у величині їх впливу:

Таблиця 3.1.15.1

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Випуск друкованої продукції, тис. прив. фарб.-відб.	53000	52500	60000	67500
2.	Норма витрат фарби на 1000 прив. фарб.-відб.	0,105	0,1	0,11	0,105
3.	Ціна за 1кг фарби, грн.	140	160	170	180
4.	Витрати на фарбу, тис. грн.	779,1	840,0	1122,0	1275,75

Таблиця 3.1.15.2

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Випуск друкованої продукції, тис. прив. арк.-відб.	26000	25500	30000	32000
2.	Питома вага 1кв.м паперу, кг/кв.м	0,08	0,08	0,08	0,08
3.	Вага 1000 аркушів паперу формату 60x90, кг	43,2	43,2	43,2	43,2
4.	Ціна за 1т паперу, грн.	16500	17100	20400	21600
5.	Витрати на папір, тис. грн.	9266,4	9418,68	13219,2	14929,9

Завдання 16

За допомогою способу відсоткових різниць визначте вплив окремих факторів на обсяг товарної продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.1.16.1

№ пп	Показники	Варіанти		
		1	2	3
1.	Темп росту, %:			
	- середньорічна чисельність працівників	95	97,2	102,5
	- кількість людино-днів, відпрацьованих всіма працівниками	93,8	95	99,0
	- кількість людино-годин, відпрацьованих всіма працівниками	94	95,4	100,3
	- товарна продукція	103,1	107	105,6
2.	Обсяг товарної продукції в звітному періоді, тис. грн.	51550	61311	18480

Таблиця 3.1.16.2

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середньоспискова чисельність працівників, чол.	30	25	27	28
2.	Годинний виробіток одного працівника, грн.	115	117,5	120	125
3.	Кількість днів, відпрацьованих одним працівником за місяць	20	22	20	19
4.	Тривалість робочого дня, годин	7,8	8	7,8	8
5.	Товарна продукція, тис. грн.	538,2	517,0	505,44	532,0

Завдання 17

За допомогою методу відносних різниць визначте вплив окремих факторів на середньорічну зарплату на основі таких даних:

Таблиця 3.1.17

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середня годинна зарплата робітника, грн.	28,5	32,0	36,0	44,25
2.	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником	246	244	248	250
3.	Тривалість робочого дня, годин	7,6	7,8	8	7,8
4.	Середньорічна зарплата робітника, грн.	53283,6	60902,4	71424,0	86287,5

Завдання 18

Визначте тісноту зв'язку між показниками кількість машин в цеху і чисельність робітників на основі таких даних:

Таблиця 3.1.18

Показники	Кількість машин в цеху	7	8	9	10
	Чисельність робітників, чол.	13	16	19	21

Завдання 19

Визначте тісноту зв'язку між показниками кількість робочих місць, що обслуговуються одним робітником, і денна продуктивність праці та складіть рівняння регресії на основі таких даних:

Таблиця 3.1.19

Показники	Кількість робочих місць, що обслуговуються 1 робітником	1	2	3	4
	Денна продуктивність праці, грн.		1120	1700	2800

Завдання 20

Визначте тісноту зв'язку між показниками середній вік робітника і продуктивність праці. Побудуйте рівняння регресії.

Таблиця 3.1.20

Середній вік робітника, років	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Продуктивність праці, обл. од.	5	5,6	5,8	6,5	6,9	6,7	6,3	6	5,5

Завдання 21

Визначити тенденцію зміни показників за ряд періодів шляхом побудови тренду на основі таких даних:

Таблиця 3.1.21.1

Період	Обсяг виробництва, тис. грн.	Період	Обсяг виробництва, тис. грн.
Січень	720	Червень	615
Лютий	715	Липень	610
Березень	640	Серпень	600
Квітень	630	Вересень	600
Травень	610	Жовтень	580

Таблиця 3.1.21.2

Період	Обсяг виробництва, тис. грн.	Період	Обсяг виробництва, тис. грн.
Січень	410	Червень	530
Лютий	425	Липень	550
Березень	430	Серпень	540
Квітень	490	Вересень	570
Травень	470		

Таблиця 3.1.21.3

Рік	Чисельність працівників, осіб	Рік	Чисельність працівників, осіб
2004	1471	2010	678
2005	1342	2011	684
2006	1166	2012	649
2007	1009	2013	601
2008	884	2014	581
2009	734	2015	558

Завдання 22

Проранжуйте підприємства методами сум, відстаней, суми місць:

Таблиця 3.1.22.1

Підприємство	Темп росту показників в порівнянні з попереднім періодом, %		
	обсяг виробництва в натуральному вираженні	продуктивність праці	прибуток
I	101,2	102,1	103,5
II	102,5	102,6	105,6
III	101,8	102,7	104,9
IV	102,3	101,2	102,1
V	104,1	103,6	106,8
VI	103,2	102,4	108

Таблиця 3.1.22.2

Підприємство	Темп росту показників в порівнянні з попереднім періодом, %		
	обсяг виробництва в натуральному вираженні	продуктивність праці	витрати на 1грн. товарної продукції
I	102,2	102,1	97,9
II	103,0	102,6	98,2
III	101,5	102,7	100,9
IV	102,3	101,2	100,6
V	105,8	103,6	98,5
VI	107	102,4	97,5

Таблиця 3.1.22.3

Підприємство	Темп росту показників в порівнянні з попереднім періодом, %		
	продуктивність праці	фондовіддача	витрати на 1грн. товарної продукції
I	105,2	107,2	97,8
II	102,3	100,4	99,2
III	103,5	102,0	100,5
IV	107,8	110,3	98,3
V	109,4	107,6	96,8
VI	98,6	98,7	103,6
VII	100,5	99,8	100,4
VIII	97,4	101,5	100,9

Завдання 23

За допомогою критеріїв Вальда, Севіджа, Лапласа, Гурвіца визначте найкращу стратегію для підприємства на основі наведеної таблиці виграшем та за умови, що показник песимізму-оптимізму дорівнює 0,5:

Таблиця 3.1.23.1

Стратегія	Стан ринку			
	S1	S2	S3	S4
X1	68200	45500	30100	18300
X2	45000	47200	33200	27000
X3	30000	23300	39700	15800
X4	35000	31200	22300	37100

Таблиця 3.1.23.2

Стратегія	Стан ринку			
	S1	S2	S3	S4
X1	34100	21600	14100	9100
X2	25100	30100	22600	17600
X3	17500	23700	28700	16200
X4	16000	21000	18500	26000

Таблиця 3.1.23.3

Стратегія	Стан ринку		
	S1	S2	S3
X1	102300	82100	52000
X2	87200	95700	69400
X3	65000	72000	93000
X4	40800	51300	71500
X5	36800	48700	67200

Завдання 24

Визначте середній прибуток підприємства і оптимальний обсяг поєднання двох видів продукції, якщо існують два варіанти стану ринку (S) і відповідні їм варіанти поведінки підприємства (X):

Таблиця 3.1.24.1

Показники	I вид	II вид
Витрати на одиницю продукції, грн.	16	23
Ціна одиниці продукції, грн.	20	30
Варіанти ємності ринку (S) і поведінки підприємства (X), одиниць продукції:		
S1 (X1)	200	100
S2 (X2)	150	170

Таблиця 3.1.24.2

Показники	I вид	II вид
Витрати на одиницю продукції, грн.	24	19
Ціна одиниці продукції, грн.	30	24
Варіанти ємності ринку (S) і поведінки підприємства (X), одиниць продукції:		
S1 (X1)	5000	4000
S2 (X2)	3500	2500

Таблиця 3.1.24.3

Показники	I вид	II вид
Витрати на одиницю продукції, грн.	33	25
Ціна одиниці продукції, грн.	40	30
Варіанти ємності ринку (S) і поведінки підприємства (X), одиниць продукції:		
S1 (X1)	10000	5000
S2 (X2)	7000	6000

Завдання 25

Визначте найкращу стратегію для підприємства, яке бажає випускати декілька видів продукції. Існує певна кількість варіантів стратегії підприємства, що відповідають ємності ринку. Вихідні дані і приклад таблиці прибутків наведені нижче:

Таблиця 3.1.25.1.1

Показники	I вид	II вид	III вид
Ціна одиниці продукції, грн.	16,4	30	45
Сума постійних витрат, грн.	5000	9575	15090
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	6,3	11,8	18,5
Варіанти ємності ринку (S) і стратегії підприємства (X), одиниць продукції:			
S1 (X1)	3000	3000	3000
S2 (X2)	4000	3000	2000
S3 (X3)	6000	2000	1000

Таблиця 3.1.25.1.2

Таблиця прибутків			
Стратегія підприємства, (одиниць продукції)	Ємність ринку, одиниць продукції		
	S1 (3000, 3000, 3000)	S2 (4000, 3000, 2000)	S3 (6000, 2000, 1000)
X1 (3000, 3000, 3000)			
X2 (4000, 3000, 2000)			
X3 (6000, 2000, 1000)			

Таблиця 3.1.25.2

Показники	I вид	II вид	III вид
Ціна одиниці продукції, грн.	11	14	22
Сума постійних витрат, грн.	3000	5000	9000
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	4,5	6	10,5
Варіанти ємності ринку (S) і стратегії підприємства (X), одиниць продукції:			
S1 (X1)	4000	4000	4000
S2 (X2)	5000	4000	3000
S3 (X3)	6000	3000	3000
S4 (X4)	8000	2000	2000

Таблиця 3.1.25.3

Показники	I вид	II вид	III вид
Ціна одиниці продукції, грн.	10	12	18
Сума постійних витрат, грн.	2500	3800	7500
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	3,5	5	8,5
Варіанти ємності ринку (S) і стратегії підприємства (X), одиниць продукції:			
S1 (X1)	4000	4000	4000
S2 (X2)	6000	4000	2000
S3 (X3)	7000	3000	2000

Таблиця 3.1.25.4

Показники	I вид	II вид	III вид	IV вид
Ціна одиниці продукції, грн.	10	12	18	27
Сума постійних витрат, грн.	5000	7500	10000	15000
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	6,5	9	11,5	16
Ємність ринку (S) і стратегії підприємства (X), одиниць продукції:				
S1 (X1)	5000	5000	5000	5000
S2 (X2)	7000	5000	4000	4000
S3 (X3)	10000	4000	3000	3000

Завдання 26

На обсяги реалізації продукції підприємства впливає фактор сезонності. Визначте сезонні індекси на основі даних за чотири роки його роботи та спроектуйте обсяг реалізації на наступний рік.

Таблиця 3.1.26

Квартал	Обсяг реалізації, тис. грн.			
	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
I квартал	480	560	600	740
II квартал	630	670	760	870
III квартал	550	600	580	750
IV квартал	400	470	490	620
Разом	2060	2300	2430	2980

Завдання 27

В якому з варіантів структура випуску продукції є оптимальною і чому? Доведіть розрахунками.

Таблиця 3.1.27.1

Вид продукції	Ціна одиниці продукції, грн.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	Структура продукції, %		
			I варіант	II варіант	III варіант
A	18	11	40	35	30
B	20	12	30	25	15
B	23	14	30	25	20
Г	28	19	-	15	35

Обсяги реалізації за I варіантом дорівнюють 125 тис. грн., за II – 138 тис. грн., за III – 158 тис. грн. Постійні витрати для I варіанту – 25 тис. грн., для II та III варіантів - по 32 тис. грн.

Таблиця 3.1.27.2

Вид продукції	Ціна одиниці продукції, грн.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	Структура продукції, %		
			I варіант	II варіант	III варіант
A	30	18	40	35	30
B	35	22	30	25	15
B	50	33	30	25	20
Г	60	42	-	15	35

Обсяги реалізації за I варіантом дорівнюють 165 тис. грн., за II – 180 тис. грн., за III – 200 тис. грн. Постійні витрати для I варіанту – 33 тис. грн., для II та III варіантів - по 45 тис. грн.

Завдання 28

Визначте вплив зміни капіталу підприємства на рентабельність виробництва методом пропорційного ділення на основі таких даних:

Таблиця 3.1.28

№ пп	Показник	Зміна показників	
		Варіант 1	Варіант 2
1.	Рівень рентабельності виробництва	-5,7 п.п.	+4,8
2.	Капітал підприємства	+120 тис. грн..	-13 тис. грн.
	В т.ч.		
2.1.	Основний капітал підприємства	+150 тис. грн..	-18 тис. грн.
2.2.	Обіговий капітал підприємства	-30 тис. грн..	+5 тис. грн.

Завдання 29

Визначте, чи буде вигідно підприємству взяти додаткове замовлення, якщо фактичний обсяг виробництва буде дорівнювати прогнозованому обсягу замовлень. Відповідь підкріпіть розрахунками

Таблиця 3.1.29

№ пп	Показники	Варіант	
		1	2
1.	Плановий обсяг замовлень, тис. одиниць	230	300
2.	Ціна одиниці продукції, грн..	26	30
3.	Змінні витрати на виробництво одиниці продукції, грн..		
	- на матеріали	8,8	10
	- на зарплату	6,2	7
	- накладні змінні витрати	5,0	5
4.	Постійні накладні витрати, тис. грн.	1200	1800
5.	Прогнозний обсяг замовлень по відношенню до планового, %	75,0	70,0
6.	Характеристика додаткового замовлення		
6.1.	Обсяг додаткового замовлення, тис. од.	30	40
6.2.	Ціна одиниці продукції, грн.	23	28
6.3.	Додаткові витрати на конструкторсько-технологічну підготовку виробництва, тис. грн..	-	25

Завдання 30

Визначте вплив факторів другого порядку на собівартість облікової одиниці продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.1.30

№ пп	Показник	Зміна показника
1.	Собівартість облікової одиниці продукції	+15 грн.
2.	Середньорічний виробіток	-720 одиниць
	За рахунок показників:	
2.1.	- понад планових простоїв через відсутність матеріалів	-320 одиниць
2.2.	- простоїв через ремонт устаткування	- 200 одиниць
2.3.	- через неповне використання потужності	- 200 одиниць

3.2. Змістовний модуль 2 «Аналіз господарської діяльності підприємств»

3.2.1. Методичні питання господарської діяльності підприємств

Аналіз господарської діяльності проводиться за такими напрямками:

- аналіз виробництва і реалізації продукції
- аналіз конкурентоспроможності продукції та організації
- аналіз використання праці і заробітної плати
- аналіз використання основних засобів
- аналіз організаційно-технічного рівня виробництва
- аналіз собівартості продукції та матеріальних витрат
- аналіз фінансових результатів роботи підприємства
- аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз виробництва і реалізації продукції. Основні завдання аналізу виробництва і реалізації продукції:

- оцінка динаміки виробництва та реалізації товарної продукції в оптових цінах і натуральних одиницях виміру (розрахунок абсолютного відхилення показників звітної періоду від планового; % виконання плану, базисних і ланцюгових темпів зростання та приросту, середньорічних темпів зростання);

- аналіз асортименту і структури продукції (коефіцієнти асортименту та оновлення асортименту продукції; структура продукції як відношення окремих її видів до загального обсягу виробництва, виражене у відсотках; коефіцієнт структурної активності);

- аналіз якості продукції (коефіцієнт браку $K_{бр}$ - відношення собівартості остаточного браку до собівартості товарної продукції; коефіцієнт якості $K_{як}$ визначають як $1 - K_{бр}$);

- аналіз ритмічності виробництва і реалізації продукції (коефіцієнт ритмічності, коефіцієнт варіації, коефіцієнт аритмічності) Коефіцієнт ритмічності визначають як: 1) суму фактичної частки випуску за кожний період, але не більше від планового рівня; 2) відношення обсягу випуску продукції в межах плану до

планового обсягу продукції. При відсутності планових даних використовується середнє значення показника за частину аналізованого періоду (наприклад, середньомісячне значення). Коефіцієнт аритмічності визначають як суму додатних і від'ємних відхилень по модулю у випуску продукції від плану за період;

- визначення впливу факторів на обсяг виробництва та реалізацію продукції ($ТП = ППпр \times Ч = \Phi_{осн.ср.} \times \PhiВ = М \times МВ$, де $Ч$ - середньоспискова чисельність працівників, $ППпр$ - продуктивність праці одного працюючого, $\Phi_{осн.ср.}$ - середньорічна вартість основних виробничих фондів, $\PhiВ$ - фондівіддача, $М$ - є вартість витрачених матеріалів, $МВ$ - матеріалівіддача);

- виявлення резервів збільшення випуску і реалізації продукції (основними резервами є: зменшення залишку товарів, відвантажених упродовж року; подальше нарощування обсягів товарної продукції; зменшення залишку готової продукції на складі протягом року);

Аналіз конкурентоспроможності продукції та організації. Виділяють такі методи та підходи до оцінки конкурентоспроможності товарів:

1. *Диференціальний метод* – заснований на використанні одиничних параметрів товарів, що аналізуються, бази порівняння та їх співставлення. Для оцінки конкурентоспроможності продукції необхідно співставити параметри аналізованого виробу і товару-конкурента з рівнем заданим потребами покупця і порівняти ці результати. Одиничні показники відображають процентне співвідношення будь-якого технічного, нормативного або економічного параметра до величини того ж параметра товару-конкурента або товару-еталону, який повністю задовольняє певну потребу.

При аналізі конкурентоспроможності за нормативними параметрами одиничний показник може приймати тільки два значенні: 1 та 0. При оцінці за технічними та економічними параметрами одиничний показник може приймати значення від 0 до 1. Якщо параметри показника, які оцінюються, не мають фізичного виміру (зовнішній вигляд, комфортність), то для надання їм кількісних характеристик необхідно використовувати методи оцінки в балах.

2. *Комплексний метод* – заснований на використанні комплексних (групових, інтегральних) показників або співставленні корисних ефектів товарів, що аналізуються. Груповий показник поєднує одиничні показники за однорідною групою параметрів за допомогою вагових коефіцієнтів:

- за нормативними параметрами:

$$J_H = \prod_{i=1}^n q_{ni}$$

- за споживчими (технічними) параметрами:

$$J_n = \sum_{i=1}^n a_i \cdot j_i$$

- за економічними параметрами:

$$J_e = \sum_{j=1}^m a_j \cdot i_j$$

де q_{ni} – одиничний показник конкурентоспроможності за i -тим нормативним параметром; n – число аналізованих кількісних параметрів; a_i – вагомість i -го параметричного індексу; j_i – параметричний індекс i -го параметру; m – число аналізованих економічних параметрів; a_j – вагомість j -го параметричного індексу; i_j – параметричний індекс j -го параметру.

Інтегральний показник – це відношення групового індексу за споживчими властивостями до групового індексу за економічними параметрами:

$$I_{инт} = \frac{J_n}{J_e} \quad \text{або} \quad I_{инт} = J_n \cdot \frac{J_n}{J_e}$$

3. *Змішаний метод* – це поєднання диференціального і комплексного методів. За даним методом частини параметрів розраховується диференціальним методом, а інша частина – комплексним методом.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства передбачає проведення такої роботи: визначення кола підприємств-конкурентів; збір інформації про діяльність підприємств-конкурентів; формування системи оціночних показників; обробка інформації та отримання узагальнюючої оцінки стану конкурентоспроможності. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: метод різниць, метод рангів, метод балів, графічний метод, метод на основі теорії конкурентних переваг, метод на основі теорії ефективної конкуренції, бенчмаркінг тощо.

Аналіз використання праці і заробітної плати. Аналіз формування та використання персоналу підприємства передбачає проведення аналітичної роботи за трьома основами напрямками: аналіз чисельності, складу та руху персоналу;

аналіз продуктивності праці персоналу; аналіз системи матеріального стимулювання та оцінка її ефективності. Аналіз персоналу підприємства передбачає проведення наступних етапів аналітичної роботи: аналіз чисельності персоналу та динаміки її зміни; аналіз складу персоналу; аналіз руху персоналу; аналіз укомплектованості персоналу; аналіз ефективності використання робочого часу. В процесі аналізу продуктивності праці персоналу підприємства необхідно провести таку аналітичну роботу: аналіз рівня та динаміки виробітку працівників; аналіз рівня та динаміки інших показників продуктивності праці; аналіз факторів, що обумовили зміну рівня виробітку працівників.

Метою проведення аналізу формування та використання фонду оплати праці підприємства є оцінка доцільності та ефективності запровадженої системи матеріального стимулювання та визначення "больових точок", що потребують удосконалення або ліквідації. Основні напрямки аналітичної роботи: аналіз загального обсягу та динаміки оплати праці; аналіз складу виплат із стимулювання персоналу (структури зарплати); аналіз рівня та динаміки середньої заробітної плати; аналіз факторів, що обумовили зміну обсягу фонду оплати праці; аналіз ефективності стимулювання персоналу.

Аналіз використання основних засобів (ОЗ) і організаційно-технічного рівня виробництва. На першому етапі аналізують зміни загальної вартості ОЗ та їх окремих груп на кінець звітного періоду порівняно з його початком та визначають темпи їх зростання (приросту). Зіставлення темпів зміни обсягу окремих груп ОЗ дає змогу виявити пріоритети в розвитку виробничого потенціалу підприємства. На основі складу ОЗ оцінюють їх структуру — питому вагу окремих груп у загальній вартості. Для оцінки технічного стану ОЗ визначають коефіцієнти зносу та придатності. Рух ОЗ характеризують такі показники: коефіцієнт надходження ОЗ, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття ОЗ, коефіцієнт приросту вартості ОЗ, термін оновлення ОЗ.

Для оцінки ефективності використання ОЗ використовується система показників — загальні і часткові. Найбільш узагальнюючим показником

використання ОЗ є фондovіддача. Величина, обернена фондovіддачі, являє собою фондovісткість (показує, скільки потрібно витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції). Важливим показником, який певною мірою характеризує забезпеченість підприємства основними засобами, є фондоозброєність. Фондоозброєність визначається як відношення вартості основних виробничих засобів до середньооблікової чисельності працівників основної діяльності. Нарівні з фондоозброєністю в економічному аналізі для оцінки забезпеченості працівників основними засобами використовується технічна озброєність, що розраховується як відношення активної частини основних виробничих засобів до чисельності працівників основної діяльності (робітників). Для характеристики участі устаткування у виробничому процесі розраховують такі показники: коефіцієнт використання наявного устаткування, коефіцієнт використання встановленого устаткування. Для оцінки використання робочого часу устаткування застосовуються такі коефіцієнти: календарного фонду часу, режимного фонду часу, планового фонду. Аналізується також ступінь використання виробничої потужності підприємства.

Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва включає три основні напрями: 1) аналіз і оцінка рівня організації виробництва; 2) аналіз і оцінка рівня організації праці; 3) аналіз технічного рівня виробництва. Показники для аналізу стану організації виробництва поділяються на три групи: показники, що відображають результативність (ефективність) організації виробництва; показники, що характеризують ступінь реалізації наукових принципів організації виробничих процесів; показники, що відображають стан організації виробництва по підсистемах

Аналіз собівартості продукції та матеріальних витрат. Залежно від поставлених завдань виділяють такі напрями аналізу собівартості продукції і витрат на виробництво: узагальнюючий аналіз собівартості продукції; аналіз собівартості окремих видів продукції (калькуляцій); аналіз витрат на одну гривню продукції; аналіз прямих матеріальних і трудових витрат; аналіз комплексних

витрат; аналіз накладних витрат. Об'єктами аналізу собівартості продукції є такі показники: абсолютна сума операційних витрат у цілому і за елементами; витрати на гривню продукції; собівартість окремих виробів; окремі статті витрат; витрати в центрах відповідальності.

В ході аналізу забезпеченості і використання матеріальних ресурсів слід розглядати: відповідність плану постачання вимогам виробництва; організаційні форми і види постачання; виконання плану поставок матеріальних ресурсів (джерела, терміни, види); забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами; вплив забезпеченості ресурсами на виконання виробничої програми; вплив факторів на матеріалоємність продукції; ефективність використання матеріальних ресурсів; використання відходів виробництва; стан і динаміка виробничих запасів; резерви зниження матеріалоємності продукції за рахунок покращення використання матеріалів; прямі зв'язки підприємства з постачальниками і питому вагу матеріальних ресурсів, які надходять по прямих поставках, до загального обсягу їх надходження.

Аналіз фінансових результатів роботи підприємства. Головними завданнями аналізу фінансових результатів є: оцінка виконання плану і динаміки з прибутку; оцінка впливу факторів на зміну прибутку, оцінка впливу факторів на зміну рентабельності; виявлення резервів зростання прибутку і рентабельності і розробка заходів для використання виявлених резервів. Показники рентабельності можна об'єднати в кілька груп: 1) показники, що базуються на витратному підході (рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності та окремих інвестиційних проектів, рентабельність звичайної діяльності); 2) показники, що характеризують прибутковість продажів (валова рентабельність продажів і чиста рентабельність продажів); 3) показники, в основі яких лежить ресурсний підхід (рентабельність сукупних активів або загальна рентабельність, рентабельність операційного капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу, рентабельність власного капіталу і т. ін.).

Аналіз фінансового стану підприємства. Фінансовий стан підприємства – це сукупність економічних параметрів, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Аналіз фінансового стану включає:

- аналіз майна (активів) підприємства. Вивчаються склад і структура активу балансу на початок і кінець звітного періоду, їх зміна та розглядається вплив цих змін на діяльність підприємства. Для аналізу майна підприємства статті активу балансу групують за ознакою ліквідності;

- аналіз джерел (пасивів) засобів підприємства. Вивчається склад і структура пасиву балансу на початок і кінець звітного періоду. Статті пасиву балансу групують за ознакою терміновості зобов'язань. Аналіз фінансового стану підприємства передбачає застосування вертикального і горизонтального аналізу.

- аналіз фінансової стійкості підприємства. Він передбачає визначення та оцінку абсолютних і відносних показників. До відносних показників належать такі коефіцієнти: автономії, маневрування власних коштів підприємства (мобільності), фінансового ризику, інвестування тощо. Значення показників оцінюються на початок і кінець звітного періоду, порівнюються з оптимальними, визначаються фактори, що вплинули на дані показники та величина їх впливу;

- аналіз платоспроможності підприємства. На початок і кінець звітного періоду визначається рівень загального коефіцієнта ліквідності, коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності. Оцінюються зміни цих показників та їх відхилення від оптимального значення; аналізуються фактори, що вплинули на рівень платоспроможності підприємства;

- аналіз ділової активності підприємства. Він передбачає визначення показників оборотності обігових коштів в днях і обертах, а саме: коефіцієнти оборотності (кількість обертів) майна та мобільних коштів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, швидкість обороту, відносно вивільнення (додаткове залучення) оборотних коштів. Оцінюється зміна цих показників за два періоди, визначаються чинників, що це обумовили та кількісно оцінюється величина впливу факторів.

3.2.2. Завдання для практичних робіт.

Завдання 1

Визначте вплив структури виробництва на величину зміни товарної продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.1

Продукція	Варіант 1			Варіант 2		
	Оптова ціна одиниці продукції, грн	Обсяг виробництва, тис.арк.-відб.		Оптова ціна одиниці продукції, грн.	Обсяг виробництва, тис.арк.-відб.	
		Базовий період	Звітний період		Базовий період	Звітний період
Книжкова	73,1	2550	2700	49,5	3560	3600
Журнальна	115,2	2370	2230	158,8	4270	4255
Газетна	9,6	4455	4530	17,9	6355	6120
Бланкова	27,5	656	520	34,5	820	780
Етикетна	63,4	1885	2120	81,7	565	485
Разом		11886	12100		15570	15240

Завдання 2

Проаналізуйте вплив факторів на зміну товарної продукції за даними таблиці:

Таблиця 3.2.2

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
1.	Товарна продукція, тис.грн.	2460,9	1841,9	2592,5	1905,8
	в т.ч.				
	- книжкова	2032,2	1668,8	2133,8	1718,9
	- бланкова	428,7	173,1	458,7	186,9
2.	Продукція в натуральному вираженні, тис.арк.- відб.	21,3	17,3	22,0	18,5
	в т.ч.				
	- книжкова	19,3	16,4	19,9	17,5
	- бланкова	2,0	0,9	2,1	1,0
3.	Кількість відпрацьованих людино-годин	423437	362151	423440	362160
4.	Вартість кооперованих поставок, тис.грн.	250,0	200,0	280,0	250,0
5.	Втрати від браку, тис.грн.	20,0	12,0	10,0	8,5
6.	Витрати на гривну товарної продукції, грн.	0,73	0,8	0,77	0,81

Завдання 3.

Визначте вплив факторів на обсяг товарної продукції за 3-х факторною моделлю.

Таблиця 3.2.3

№ пп	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Товарна продукція (ТП), тис. грн.	5964,0	6720,0
2.	Чисельність працівників, чол.	56	60
3.	Кількість відпрацьованого часу всіма працівниками за рік:		
	- людино-днів	13720	15000
	- людино-годин	102900	118500

Завдання 4

Проаналізуйте рівень ритмічності виробництва на основі таких даних:

Таблиця 3.2.4.1

Період	Денний випуск продукції, форм			
	Варіант 1		Варіант 2	
	План	Факт	План	Факт
Понеділок	7	4	8	7
Вівторок	7	5	8	7
Середа	7	7	8	10
Четвер	7	9	8	9
П'ятниця	7	7	8	8

Таблиця 3.2.4.2

Період	Місячний випуск продукції, тис. прим.			
	Варіант 1		Варіант 2	
	План	Факт	План	Факт
Січень	70	58,8	240	99,6
Лютий	70	39,7	240	71,1
Березень	70	61,8	240	117,1
Квітень	70	54,7	240	189,8
Травень	70	30,0	240	131,9
Червень	70	24,1	240	233,8
Липень	70	57,7	240	320,8
Серпень	70	101,9	240	410,8
Вересень	70	93,9	240	392,3
Жовтень	70	113,6	240	428,7
Листопад	70	110,7	240	376,2
Грудень	70	88,4	240	116,4

Завдання 5.

Обчисліть коефіцієнт сортності по роках. Зробіть висновки.

Таблиця 3.2.5

Сорт продукції А	Ціна 1 т, тис.грн	Обсяг реалізації, т	
		Базовий рік	Звітний рік
вищий	75	160	200
перший	55	140	120

Завдання 6

Оцініть результати інтенсифікації виробництва на основі таких даних:

Таблиця 3.2.6

№ пп	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Товарна продукція, тис.грн.	79700	82300
2.	Чисельність промислово-виробничого персоналу, чол.	381	382
3.	Фонд оплати праці, тис.грн.	9630	9890
4.	Матеріальні витрати, тис.грн.	52200	54430
5.	Вартість основних виробничих фондів, тис.грн.	74350	76580
6.	Обігові кошти, тис.грн.	16000	16240

Завдання 7

Проаналізуйте рух робочої сили на основі таких даних:

Таблиця 3.2.7

№ пп	Показники	1 рік	2 рік	3 рік
1.	Кількість працівників на початок року, чол	248	222	206
2.	Звільнено за рік, чол	35	21	16
	в т.ч.			
	- за власним бажанням та через порушення трудової дисципліни	15	12	10
	- скорочення штату	20	9	6
3.	Прийнято за рік працівників, чол.	9	5	6

Завдання 8.

Проаналізуйте ефективність використання персоналу підприємства:

Таблиця 3.2.8

Показники	Базовий рік	Звітний рік
1. Середньорічна чисельність працівників, осіб.	24	22
2. Вибуло працівників протягом року, осіб	3	4
в т.ч. за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни	2	3
3. Прийнято працівників протягом року, осіб	1	2
4. Товарна продукція, тис. грн..	3820,5	3973,4
5. Фонд оплати праці, тис. грн.	720,0	792,0
6. Відпрацьовано всіма працівниками, люд-годин	46128	43296

Завдання 9

Проаналізуйте ефективність використання персоналу за даними таблиці:

Таблиця 3.2.9

№ пп	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Товарна продукція, тис.грн.	24137,2	32935,2
2.	Продукція в натуральному вираженні		
	- тис. примірників	1885	1730
	- тис. арк.-відб.	19226	19208
	- тис. фрб.-відб.	69200	68955
3.	Середня спискова чисельність працівників, чол	186	194
	в т.ч.		
	- робітники	128	134
	- керівники	8	9
	- спеціалісти	48	48
	- службовці	2	3
4.	Відпрацьовано всіма працівниками:		
	- людино-днів	41168	43800
	- людино-годин	329344	350403
5.	Звільнено за рік, чол	12	20
	в т.ч.		
	- за власним бажанням і через порушення трудової дисципліни	12	18
	- скорочення штату	--	2

Продовження табл. 3.2.9

6.	Прийнято за рік працівників, чол.	9	43
7.	Кількість працівників віком		
	до 30 років	23	25
	30 - 40 років	37	40
	40 - 50 років	49	51
	50 – 60 років	12	13
	понад 60 років	7	5
8.	Кількість працівників, що мають стаж роботи		
	до 10 років	36	40
	10 – 20 років	69	76
	20 – 30 років	71	68
	30 – 40 років	8	9
	понад 40 років	2	1

Завдання 10.

Проаналізуйте вплив факторів на продуктивність праці за трьох факторною мультиплікативною моделлю.

Таблиця 3.2.10

№ пп	Показники	Базовий рік	Звітний рік
1.	Обсяг товарної продукції, тис. грн.	52611,0	59292,0
2.	Чисельність ПВП, чол.	233	201
3.	Відпрацьовано всіма робітниками, люд.-год	316388	242642
4.	Відпрацьовано всіма робітниками, люд.-день	38631	29882

Завдання 11

Визначить, які непродуктивні витрати робочого часу були у підприємства через випуск бракованої продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.11

№ пп	Показники	Варіант 1	Варіант 2
1.	Втрати від браку у собівартості продукції, тис. грн.	300,0	500,0
2.	Обсяг товарної продукції підприємства, тис.грн.	25000	30000
3.	Собівартість товарної продукції, тис.грн.	17500	24000
4.	Середній годинний виробіток за період, грн.	62,5	153,0

Завдання 12.

Проаналізуйте вплив факторів на зміну середньорічної зарплати:

Таблиця 3.2.12

№ пп	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником	240	242
2.	Середньогодинна зарплата одного робітника, грн.	20,0	22,5
3.	Тривалість робочого дня, годин	7,6	7,8
4.	Середньорічна зарплата одного робітника, грн.	36480,0	42471,0

Завдання 13

Визначте відносну економію або перевитрату фонду зарплати:

Таблиця 3.2.13

№ пп	Показники	Варіант 1	Варіант 2
1.	Базовий фонд зарплати за попередній рік, тис. грн.	900,0	960,0
2.	Середній темп росту продуктивності праці, %		
	А) плановий	103,0	105,0
	Б) фактичний	110,0	108,0
3.	Норматив приросту загального фонду зарплати за кожен відсоток приросту обсягу виробництва продукції	0,2	0,2
4.	Темп приросту або зниження обсягу виробництва продукції за звітний період, %	-5,0	+2,5
5.	Фактично нарахована зарплата, тис.грн.	945,0	1020,0

Завдання 14

Проаналізуйте ступінь технічного переозброєння основних засобів:

Таблиця 3.2.14

№ пп	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Вартість основних засобів на початок року, тис.грн.	1250	1100
2.	Вартість основних засобів, що вибули протягом року, тис.грн.	200	100
3.	Вартість основних засобів, що надійшли протягом року, тис.грн.	50	80

Завдання 15

Проаналізуйте вплив факторів на показник фондівдачі за даними таблиці:

Таблиця 3.2.15

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
1.	Обсяг товарної продукції, тис.грн.	4440	4800	4662	5088
2.	Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	4060	4080	4706	4120
3.	Вартість машин і устаткування, тис. грн.	2440	2500	2488	2550
4.	Матеріальні витрати, тис. грн.	1740	2400	1827	2568
5.	Кількість встановленого устаткування, одиниць	596	642	602	648
6.	Кількість відпрацьованих машино-змін одиницею устаткування	770	900	793	936

Завдання 16

Проаналізуйте собівартість продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.16

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Витрати на виробництво продукції, тис. грн.	4947	7313	6552	5494,2
	в т.ч.				
	- матеріальні витрати	2330	2944,6	2817,3	2283,4
	- витрати на оплату праці	265,8	297,2	2094,0	1747,8
	- відрахування на соціальні заходи	84,7	115,4	654,6	627,3
	- амортизація	647,7	929,7	595,4	498,4

Продовження табл. 3.2.16

	- інші витрати	1618,8	3026,1	390,7	337,3
2.	Товарна продукція, тис. грн.	6034,3	8233,8	5279,9	4265,8
3.	Реалізована продукція, тис. грн.	4983	8176,8	5327,3	4130,0
4.	Продукція в натуральному вираженні, тис. пр. арк.-відб.	9613	9604	10852,67	7507,77
5.	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	36,0	1447,4	-1025,8	-1291,0

Завдання 17

Проаналізуйте вплив факторів на прибуток від реалізації продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.17

№ пп	Показники	За базовий період	Фактичні показники у базових цінах	За фактичний період
1.	Реалізована продукція (РП), тис.грн.	7976,8	12041.3	11815,8
2.	Витрати на виробництво РП, тис.грн.	6529,4	10694.7	9704,1
3.	Прибуток від реалізації продукції, тис.грн.	1447,4	1346.6	2111,7
4.	Темп росту по обсягу виробництва продукції в натуральних одиницях, %			107,5

Завдання 18

Проаналізуйте вплив факторів на рентабельність виробництва на основі таких даних:

Таблиця 3.2.18

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Виручка від реалізації продукції, тис.грн.	12403	40150	40500	42300
2.	Прибуток від звичайної діяльності, тис.грн.	4090	10110	9600	10500
3.	Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	2012	2230	2250	2180
4.	Середня вартість оборотних коштів, тис.грн.	4780	5980	6020	6000

Завдання 19

Проаналізуйте вплив факторів 1-го і 2-го порядку на рентабельність потенціалу підприємства, щоб одним з факторів 2-го порядку була фондоємність:

Таблиця 3.2.19

№	Показники	Базовий період	Звітний період
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	40500	42300
2.	Прибуток до оподаткування, тис.грн.	9600	10500
3.	Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	2250	2180
4.	Середня вартість оборотних коштів, тис.грн.	6020	6000

Завдання 20.

Визначити вплив обсягу і структури, ціни і собівартості продукції факторів на прибуток від реалізації окремих видів продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.20

Вид продукції	Кількість реалізованої продукції, од.		Сер. ціна реалізації од. прод., грн.		Сер. с/в одиниці продукції, грн.	
	за планом	фактично	за планом	фактично	за планом	фактично
А	10000	12000	15	15,5	14	13,5
Б	12000	15000	10	11	9	8,5
В	8000	10000	8	8	7,5	7,3
Г	15000	16000	18	19	17,5	20
Д	13000	12000	23	25	21	22,3

Завдання 21.

Визначити вплив рентабельності окремих виготовлених виробів на рентабельність всієї продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.21

Вид продукції	загальні витрати на реалізовану продукцію, тис. грн.	рентабельність витрат, %
А	150	15,0
Б	120	13,0
В	140	9,0
Разом	410	-

Завдання 22.

Визначити вплив факторів на зміну рентабельності окремих видів продукції:

Таблиця 3.2.22

Вид продукції	Середня ціна реалізації обл. од. продукції, грн.		Собівартість облікової одиниці продукції, грн.	
	план	факт	план	факт
А	500	520	400	450
Б	600	610	500	512
В	700	735	570	556
Г	750	780	587	575

Завдання 23.

Проаналізуйте фінансовий стан підприємства, включаючи показник ресурсовіддачі, якщо чистий дохід від реалізації продукції у базовому періоді склав 4319,6 тис. грн., а у звітному періоді - 5052,0 тис. грн..

Таблиця 3.2.23

АКТИВ	Баз. рік	Звітн. рік	ПАСИВ	Баз. рік	Звітн. рік
1. Необоротні активи	2381,6	2338,0	1. Власний капітал	2862,3	2984,0
2. Оборотні активи	1748,9	1711,3	2. Довгострокові зобов'язання	180,0	136,0
- запаси	1003,5	636,7	3. Поточні зобов'язання	1088,2	929,3
- дебіторська заборгованість	565,9	871,2	в т.ч. доходи майбутніх періодів	0,2	4,0
- грошові кошти	179,2	201,7			
- витрати майбутніх періодів	0,3	1,7	БАЛАНС	4130,5	4049,3
БАЛАНС	4130,5	4049,3			

Продовження табл. 3.2.24

розрахунки з оплати праці	762,4	117,2
Доходи майбутніх періодів	3880	65
Інші поточні зобов'язання	1117,8	466
<i>Усього за розділом III</i>	17162,6	10098,8
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		
Баланс	22391,8	14574,6

Завдання 25

Визначте рівень конкурентоспроможності фірми методом балів без врахування вагомості показників:

Таблиця 3.2.25

№ пп	Показники	Фірма, що аналізується	Конкуренти	
			Фірма 1	Фірма 2
1.	Товарна продукція, тис. грн.	3328,2	2766,5	2675,0
2.	Середньоспискова чисельність, осіб	16	16	14
3.	Операційні витрати, тис. грн.	2681,7	2240,0	2132,8
4.	Вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	1504,8	1498,5	1470,3
5.	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	646,5	526,5	542,2

Завдання 26

Визначте інтегральний коефіцієнт конкурентоспроможності продукції на основі таких даних:

Таблиця 3.2.26

№ пп	Параметри конкурентоспроможності	ваговий коефіцієнт	Значення параметра	
			максимальне	фактичне
1.	Технічні параметри:			
	- функціональні	0,3	5	3,5
	- конструктивні	0,4	5	4
	- естетичні	0,3	5	4,5
2.	Нормативні параметри		1	1
3.	Економічні параметри:			
	- ціна	0,45	5	4
	- сервіс	0,2	5	4
	- умови придбання	0,35	5	3

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Мета самостійної роботи - удосконалення процесів освоєння дисципліни, поєднання вивчення теоретичних основ і відпрацювання практичних навичок.

Завдання 1

За допомогою методів логарифмування і відносних різниць визначте вплив факторів на обсяг товарної продукції на основі таких даних:

Таблиця 4.1

№ пп	Показники	Варіанти			
		1		2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середньоспискова чисельність працівників, чол.	30	25	27	28
2.	Годинний виробіток одного працівника, грн.	120	130	125	145
3.	Кількість днів, відпрацьованих одним працівником	20	22	21	20
4.	Тривалість робочого дня, годин	8	7,8	7,8	8
5.	Товарна продукція, тис. грн.	276,0	557,7	552,825	649,6

Завдання 2

За допомогою методу відносних різниць визначте вплив факторів на обсяг товарної продукції на основі наведених нижче даних, побудувавши при цьому 2-х, 3-х, і 4-х факторні моделі.

Таблиця 4.2

№ пп	Показники	Варіант 1		Варіант 2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Чисельність робітників, чол.	80	75	35	40
2.	Середній годинний виробіток одного робітника, грн.	144	150	200	195
3.	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником за період	245	250	20	22
4.	Тривалість робочого дня, годин	7,5	7,8	7,8	8
5.	Товарна продукція, тис. грн.	21168,0	21937,5	1092,0	1372,8

Завдання 3

На основі наведених даних визначте вплив трьох факторів на річну зарплату п'ятьма методами. Поясніть, чому величина впливу одного й того ж фактора є різною для деяких методів.

Таблиця 4.3

№ пп	Показники	Варіанти			
		1		2	
		Базовий період	Звітний період	Базовий період	Звітний період
1.	Середня годинна зарплата робітника, грн.	28,5	33,0	31,5	36,6
2.	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником	248	244	248	250
3.	Тривалість робочого дня, годин	7,6	7,8	8	7,8
4.	Річна зарплата робітника, грн.	53716,8	62805,6	62496	71370

Завдання 4

Проранжуйте підприємства методами сум, відстаней і суми місць на основі таких даних:

Таблиця 4.4

Підприємство	Темп росту показників за останній звітний період, %		
	обсяг виробництва в натуральному вираженні	продуктивність праці	витрати на 1 грн. товарної продукції
I	102,5	102,3	99,4
II	103,0	102,9	101,5
III	101,5	103,7	99,7
IV	102,8	102,2	101
V	106,8	104,6	98,5
VI	107	105,4	97,5
VII	108,2	110,2	95,7
VIII	110	111,5	96,4
IX	105	107	98
X	112,4	106,8	103,6
XI	110,4	114,3	98,8

Завдання 5

Визначте тісноту зв'язку між показниками обсяг виробництва та собівартість продукції і складіть рівняння регресії на основі таких даних:

Таблиця 4.5

Показники	Обсяг виробництва, тис. прим.	545	570	600	625	652	670
		Собівартість продукції, тис. грн.	8476	8900	9340	9700	9980

Завдання 6

Визначте тісноту зв'язку між показниками середній вік робітника і продуктивність праці. Побудуйте рівняння регресії.

Таблиця 4.6

Середній вік робітника, років	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Продуктивність праці, обл. од.	5,2	5,7	6,1	6,7	7,0	6,6	6,2	5,8	5,3

Завдання 7

Визначте найкращу стратегію для підприємства, яке бажає випускати три види продукції. Існує чотири варіанти стратегії підприємства, що відповідають ємності ринку. Показник песимізму-оптимізму дорівнює 0,5. Вихідні дані наведені нижче:

Таблиця 4.7

Показники	I вид	II вид	III вид
Ціна одиниці продукції, грн.	19	22	28
Сума постійних витрат, грн.	9000	12000	18000
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	13,5	15	19
Варіанти ємності ринку(S) і стратегії підприємства(X), одиниць продукції:			

Продовження табл. 4.7

S1 (X1)	3000	3000	3000
S2 (X2)	4000	3000	2000
S3 (X3)	5000	3000	1000
S4 (X4)	6000	2000	1000

Завдання 8

Визначте найкращу стратегію для видавництва, яке бажає додатково випустити два видання. Існує п'ять варіантів стратегії видавництва, що відповідають ємності ринку. Ступінь оптимізму дорівнює 0,6. Вихідні дані наведені нижче:

Таблиця 4.8

Показники	I вид	II вид
Ціна одиниці продукції, грн.	17	20
Сума постійних витрат, грн.	11000	15000
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	8,5	11
Варіанти ємності ринку(S) і стратегії підприємства (X), од. прод.		
S1 (X1)	6000	6000
S2 (X2)	7000	5000
S3 (X3)	8000	4000
S4 (X4)	9000	3000
S5 (X5)	10000	2000

Завдання 9

Визначте середній прибуток підприємства і оптимальний обсяг поєднання двох видів продукції, якщо існують два варіанти стану ринку (S) і відповідні їм варіанти поведінки підприємства (X):

Таблиця 4.9

Показники	I вид	II вид
Витрати на одиницю продукції, грн.	13	17
Ціна одиниці продукції, грн.	18	23
Варіанти ємності ринку (S) і поведінки підприємства (X), од. прод.		
S1 (X1)	1900	1300
S2 (X2)	1500	1800

Завдання 10

В якому з варіантів структура випуску продукції є оптимальною і чому? Доведіть розрахунками.

Таблиця 4.10

Вид продукції	Ціна одиниці продукції, грн.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	Структура продукції, %		
			I варіант	II варіант	III варіант
А	14	10	30	25	15
Б	20	14	25	25	20
В	28	20	20	20	15
Г	36	28	15	15	25

Продовження табл. 4.10

Д	40	32	10	10	15
Е	50	40	-	5	10

Обсяги реалізації за I варіантом дорівнюють 140 тис. грн., за II – 160 тис. грн., за III – 170 тис. грн. Постійні витрати для I варіанту – 28 тис. грн., для II та III варіантів - по 36 тис. грн.

Завдання 11

Визначте сезонні індекси для малого підприємства на основі даних про обсяги реалізації продукції за шість років та спроєктуйте величину даного показника на наступний рік.

Таблиця 4.11.1

Квартал	Обсяг реалізації, тис. грн.					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
I квартал	400	420	470	500	530	550
II квартал	450	560	590	620	610	620
III квартал	410	480	420	480	550	580
IV квартал	330	350	290	360	420	470
Разом	1690	1810	1770	1960	2110	2220

Таблиця 4.11.2

Квартал	Обсяг реалізації, тис. грн.				
	2010	2011	2012	2013	2014
I квартал	500	490	605	650	710
II квартал	520	550	640	630	690
III квартал	490	580	620	670	735
IV квартал	510	620	670	700	760
Разом	2020	2240	2535	2650	2895

Завдання 12

Визначити тенденцію зміни показників за ряд періодів шляхом побудови тренду на основі таких даних:

Таблиця 4.12

Рік	Випуск продукції, тис. прим.	Рік	Випуск продукції, тис. прим.
2001	19100	2009	5234
2002	18920	2010	5571
2003	18702	2011	6944
2004	15335	2012	7770
2005	8467	2013	7201
2006	11134	2014	6605
2007	6377	2015	6584
2008	5216		

Завдання 13.

Проаналізуйте ефективність роботи підприємства на основі таких показників.

Таблиця 4.13

№ п/п	Показники	Баз. рік	Звітн. рік
1	Товарна продукція, тис. грн.	8639,2	10104
2	Випуск продукції, тис. прим	1144	1040
3	Чисельність ПВП, чол.	32	30
4	Фонд оплати праці, тис. грн.	1916,4	2390
5	Операційні витрати, тис. грн	8118,2	9731,6
6	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн..	521	372,4
7	Собівартість реалізованої продукції тис.грн.	7095,8	8595,2

Завдання 14

Проведіть комплексний аналіз діяльності підприємства на основі наведених в таблицях даних.

Таблиця 4.14.1

№ пп	Показники	Базовий рік	Звітний рік
1.	Товарна продукція, тис.грн.	6810,0	8184,42
	В т.ч.		
	- книжки	2519,70	3241,04
	- журнали	817,20	916,64
	- бланки	1545,88	1645,06
	- візитні картки	633,32	327,38
	- папки	510,74	188,24
	- посвідчення	558,42	589,28
	- календарі	143,02	949,40
	- інша продукція	81,72	327,38
2.	Продукція в натуральному вираженні, тис.арк-відб.	59,28	65,36
	В т.ч.		
	- книжки	12,4	16,6
	- журнали	4,8	5,2
	- бланки	9,52	11,63
	- візитні картки	16,38	7,14
	- папки	6,6	1,92
	- посвідчення	6,34	6,89
	- календарі	1,24	7,78
	- інша продукція	2,0	8,2
3.	Середньоспискова чисельність, чол.	37	40
	в т.ч.		
	- невиробничий персонал	2	2
	- ПВП	35	38
	з них		
	- робітники	28	29
	в т.ч. - основні	18	18
	- допоміжні	10	11
	- керівники і службовці	7	8
4.	Кількість працівників віком		
	до 25 років	2	3

Продовження табл. 4.14.1

	25 - 35 років	5	4
	35 - 45 років	16	18
	45 - 55 років	10	9
	понад 55 років	4	6
5.	Кількість працівників, що мають стаж		
	до 4-х років	10	10
	4 - 8 років	13	13
	8 - 12 років	8	9
	12 - 16 років	4	6
	понад 16 років	2	2
6.	Кількість робітників, що мають розряд		
	II розряд	4	3
	III розряд	6	5
	IV розряд	9	10
	V розряд	5	6
	VI розряд	4	5
7.	Прийнято працівників за рік, чол.	3	2
8.	Звільнено за рік, чол.	1	-
	в т.ч.		
	- за власним бажанням	1	
9.	Відпрацьовано робітниками:		
	- людино-днів	5380	5500
	- людино-годин	42000	41500
10.	Втрати робочого часу, люд.-днів	564	533
11.	Неявки з поважних причин, люд.-днів	1088	1063
12.	Фонд оплати праці, тис.грн.	2074,8	2401,6
	в т.ч.		
	- фонд основної зарплати	1327,8	1588,4
	- фонд додаткової зарплати	643,2	686,8
	з нього		
	- надбавки і доплати	92,2	94
	- премії за виробничі результати	548,6	549,8
	- відпустки в зв'язку з навчанням	2,4	3
	- інші заохочувальні і компенсаційні виплати	103,8	126,4
13.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	6750	7602
14.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	6772	7754
15.	Валовий прибуток, тис. грн.	22	152
16.	Операційний прибуток, тис. грн.	311	576
17.	Прибуток до оподаткування, тис. грн.	374	624
18.	Чистий прибуток, тис. грн.	300,2	506,5

Таблиця 4.14.2

Групи основних засобів	Вартість основних засобів, тис. грн.			
	На початок базового року	Протягом року		На кінець базового року
		введені	вибули	
1. Будівлі	4698	18	53	4690
2. Споруди	6	2	--	8
3. Машини і обладнання	3732	44	58	3718
3.1. Силові машини і обладнання	9	1	1	9

Продовження табл. 4.14.2

3.2. Робочі машини і обладнання	3501	30	51	3480
3.3. Вимірювальні пристрої	38	1	2	37
3.4. Обчислювальна техніка	130	9	--	139
3.5. Інструменти	54	3	4	53
Всього основні виробничих засобів	8436	64	111	8416
Групи основних засобів	Вартість основних засобів, тис. грн.			
	На початок звітн. року	Протягом року		На кінець звітн. року
		введені	вибули	
1. Будівлі	4690	--	170	4520
2. Споруди	8	--	1	7
3. Машини і обладнання	3718	19	30	3707
3.1. Силові машини і обладнання	9	1	--	10
3.2. Робочі машини і обладнання	3480	9	23	3466
3.3. Вимірювальні пристрої	37	2	2	37
3.4. Обчислювальна техніка	139	7	2	144
3.5. Інструменти	53	--	3	50
Всього основні виробничих засобів	8416	19	201	8234

Таблиця 4.14.3

Актив	На поч. баз. року	На кін. баз / поч зв року	На кін. зв. року
I Необоротні активи			
Нематеріальні активи	--	1	1
первинна вартість	--	1	2
знос	--	--	1
Незавершене будівництво		47	83
Основні засоби	5573	5674	6121
первинна вартість	8076	8058	8678
знос	2503	2384	2557
<i>Усього за розділом I</i>	5573	5722	6205
II Оборотні активи			
Запаси:	1085	1008	912
Дебіторська заборгованість за товари, роботу, послуги:	474	588	980
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	21	--	--
з бюджетом	--	7	15
Інша поточна дебіторська заборгованість	14	19	43
Поточні фінансові інвестиції			
Гроші та їх еквіваленти:	66	102	83
Витрати майбутніх періодів			
Інші оборотні активи			
<i>Усього за розділом II</i>	1655	1724	2033
III Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	7233	7446	8238
Пасив	На поч. баз. року	На кін. баз / поч зв року	На кін. зв. року
I Власний капітал			
Зареєстрований капітал	872	5437	5437

Пайовий капітал			
Додатковий капітал	4	1060	1424
Резервний капітал	21	32	32
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)			
Неоплачений капітал			
Вилучений капітал			
<i>Усього за розділом I</i>	897	6529	6893
II Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Цільове фінансування	5645	98	98
<i>Усього за розділом II</i>	5645	98	98
III Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	127	259	655
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	113	106	100
розрахунками з бюджетом	79	3	22
у тому числі з податку на прибуток			
розрахунками зі страхування	30	6	7
розрахунками з оплати праці	263	445	423
Поточні забезпечення	79		10
Доходи майбутніх періодів			
Інші поточні зобов'язання			
<i>Усього за розділом III</i>	691	819	1217
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	--	--	--
Баланс	7233	7446	8238

Література

1. Аналіз фінансово-економічної діяльності поліграфічних підприємств./ З.М. Холод, Н.І. Передерієнко, Б.В. Никифорок, Н.М. – Київ: ВАТ "УкрНДІСВД", 2004. - 240с.
2. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет – 4-е изд. - Москва: Финансы и статистика, 2002 –416с.
3. Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І. Економічний аналіз: Навчальний посібник./ М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та інш.; за ред. М.Г. Чумаченка – Київ: КНЕУ, 2003 – 556с.
4. Григорова З.В. Статистика підприємств видавничо-поліграфічної галузі: підручник / З.В. Григорова, А.М. Штангрет, С.С. Гасанов, Я.В. Котляревський, Л.П. Шендерівська, А.В. Кваско. – Львів: УАД, 2010. – 274 с.

5. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти / О.І. Драган – Київ: ДАКККіМ, 2006. – 144 с.
6. Економічний аналіз видавничо-поліграфічних організацій [Текст]: методичні вказівки до практичних та контрольних робіт з дисципліни для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання / Уклад.: О.М. Барзилович, Л.А. Андросюк. – Київ: НТУУ «КПІ», 2010.
7. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. / В.М. Івахненко - 4-те вид., переробл. і допов. – Київ: Знання, 2004. – 190 с.
8. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній; за ред. проф. А.Г.Загороднього. – Львів: “Магнолія Плюс”, 2006. – 428 с.
9. Медведєв М.Г., Барановська Л.В. Ігрові методи моделювання економічних систем: Навч. посіб. / М.Г. Медведєв – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2001. – 116 с.
10. Мельник В.М. Основи економічного аналізу: Навч.посіб. / В.М. Мельник – Київ: Кондор, 2003 – 127с.
11. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємств: навч.посіб. / Є.В. Мних – Київ: КНЕУ, 2008. – 513с.
12. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник / Г.В. Савицька – 3-тє видання виправлене і доповнене – Київ: Знання, 2007 – 668 с.
13. Теорія економічного аналізу: методичні вказівки до практичних і контрольних робіт з дисципліни для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» / Укладач А.В. Кваско. – Київ: НТУУ «КПІ», 2009. – 32 с.
14. Швайка Л.А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі: підручник / Л.А. Швайка, А.М. Штангрет. –Львів: УАД, 2008. – 480 с.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета і основні завдання курсу	4
2. Тематичний план кредитного модуля	5
3. Методичні рекомендації та завдання для практичних робіт	6
3.1. Змістовний модуль 1 «Теорія економічного аналізу»	6
3.1.1. Методичні основи економічного аналізу	6
3.1.1.1. Використання методів порівняння, групування, відносних і середніх величин	6
3.1.1.2. Використання методів детермінованого факторного аналізу	8
3.1.1.3. Використання економіко-математичних методів в економічному аналізі	11
3.1.2. Завдання для практичних робіт	16
3.2. Змістовний модуль 2 «Аналіз господарської діяльності підприємств»	29
3.2.1. Методичні питання господарської діяльності підприємств	29
3.2.2. Завдання для практичних робіт	35
4. Завдання для самостійної роботи	44
Література	52